

ISSN 2313-8246

Міністерство освіти і науки України
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника

Актуальні проблеми розвитку економіки регіону

НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ

Випуск 19

Том 2

**Івано-Франківськ
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
2023**

Науковий журнал включено до переліку фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук (постанови Президії ВАК України № 1-05/1 від 18.01.2007 р. і № 1-05/2 від 10.03.2010 р., наказ Міністерства освіти і науки України від 09.03.2016 № 241). Відповідно до Наказу Міністерства освіти і науки України від 24.09.2020 №1188 журнал включено до категорії «Б».

Журнал входить до таких вітчизняних та міжнародних бібліотечних та баз даних: Національна бібліотека України ім. В.Вернадського, Google Scholar, Ulrich's Periodicals Directory, Directory of Research Journals Indexing, Index Copernicus, ResearchBib, DOAJ, Crossref, WorldCat.

СКЛАД РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Михайлишин Л.І. (гол.редактор) – д.е.н., професор, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Україна;
Щур Р.І. (заст. гол. редактора) – д.е.н, професор, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Україна;
Криховецька З.М. (відп.секретар) – к.е.н., доцент, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Україна;
Плець І.І. (технічний секретар) – к.е.н., доцент, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Україна;
Kisiel Roman – dr hab., prof., prof. zw. nauki ekonomiczne (polityka gospodarcza), University of Warmia and Mazury in Olsztyn, Польща;
Paresashvili Nino – Ph.D., Associate Professor, Doctor of Economics, Ivane Javakishvili Tbilisi State University, Грузія;
Tavares Jean Max – Ph.D., Posdoctoral in Economics, Professor (Full), Pontificia Universidade Católica de Minas Gerais, Бразилія;
Jantoi-Drozdowska Elzbieta – dr. hab., prof., Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Польща;
Левандівський О.Т. – д.е.н, професор, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Україна;
Буртяк І.В. – д.е.н, професор, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Україна;
Шеленко Д.І. – д.е.н, професор, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Україна;
Баланюк І.Ф. – д.е.н, професор, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Україна;
Матковський П.Є. – д.е.н, професор, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Україна;
Сас Л.С. – д.е.н, професор, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Україна;
Василіук М.М. – д.е.н, професор, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Україна;
Пилипів Н.І. – д.е.н, професор, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Україна;
Лещук Г.В. – д.е.н., професор, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Україна;
Зварич О.І. – д.е.н, доцент, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Україна;
Благуш І.І. – д.е.н, професор, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Україна;
Гонта О.І. – д.е.н., професор, НУ «Чернігівська політехніка», Україна;
Мацук З.А. – д.е.н, професор, Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу, Україна;
Стежко Н.В. – д.е.н., професор, Державний податковий університет, Україна;
Бондарчук Н.В. – д. держ. упр., професор, Дніпровський державний аграрно-економічний університет, Україна;
Лисяк Л.В. – д.е.н, професор, Університет митної справи та фінансів, Україна;
Мариненко Н.Ю. – д.е.н, професор, Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна;
Бочко О.Ю. – д.е.н, професор, Національний університет “Львівська політехніка”, Україна;
Калініна С.П. – д.е.н, професор, Інститут підготовки кадрів Державної служби зайнятості, Україна;
Вівчар О. І. – д.е.н, професор, Західноукраїнський національний університет, Україна;
Махсма М.Б. – д.е.н., доцент, ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», Україна;
Орлів М.С. – д. держ. упр., доцент, Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу, Україна;
Журба І.Є. – д.е.н., професор, Хмельницький національний університет, Україна;
Корчевська Л.О. – д.е.н., професор, Херсонський національний технічний університет, Україна;
Дзюба П.В. – д.е.н., професор, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна;
Васильківський Д. М. – д.е.н., професор, Хмельницький національний університет, Україна;
Корж М. В. – д.е.н., професор, Державний торговельно-економічний університет, Україна;
Рибчук А. В. – д.е.н., професора, Дрогобицький державний педагогічний університет ім. Івана Франка
Тюхтенко Н. А. – д.е.н., професор, Херсонський державний університет, Україна;
Лема Г. В. – к.е.н., доцент, НУ «Львівська політехніка», Україна;
Ломачинська І. А. – д.е.н., доцент, Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова, Україна;
Коровчук Ю. І. – к.е.н., доцент, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Україна;
Когут-Ференс О. І. – к.е.н., доцент, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Україна;
Захарова О.В. – к.е.н., доцент, Маріупольський державний університет, Україна;
Вакун О.В. – к.е.н, доцент, Західноукраїнський національний університет, Україна;
Онищук С.В. – д. держ. упр., професор, Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу, Україна;
Родіонова Т.А. – к.е.н., доцент, Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова, Україна;
Чвертко Л.А. – к.е.н, доцент, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, Україна;
Мельничук Ю.М. – к.е.н, доцент, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, Україна;
Кропельницька С.О. – к.е.н, доцент, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Україна.
Серняк О.І. – к. держ. упр., доцент, Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу, Україна;
Савош Л. В. – к.е.н, доцент, Луцький національний технічний університет, Україна.

Адреса редакційної колегії: 76018, Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 57, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, тел. (0342) 752391, e-mail: aprer2005@gmail.com

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ РЕГІОНУ : науковий журнал. Івано-Франківськ : Вид-во Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2023. Вип. 19. Т. 2. 292 с.

До наукового журналу “Актуальні проблеми розвитку економіки регіону” увійшли статті, у яких розглядаються теоретичні аспекти дослідження про блем економіки регіону; фінансово-кредитні проблеми формування виробничих відносин регіонального рівня, проблеми економічного й соціального розвитку регіонів України.

Для науковців, викладачів вищих закладів освіти й науки, аспірантів і студентів.

© Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2023

Certificate of State Registration of printed mass media: KB No. 20937-10737 from 24.06.2014.

Founder and publisher of the journal: Vasyl Stefanyk Precarpathian National University (Ivano-Frankivsk, Ukraine)

The journal has been published from 2005 once a year in 2 volumes. It is published in Ukrainian, English and Polish.

ISSN (Print) 2313-8246, ISSN (Online) 2518-7589.

Scientific journal is recognized as the professional edition, in which the results of dissertation research on receiving of scientific degrees of the doctor or candidate of sciences can be published according to Resolutions of the Presidium of the Higher Attestation Commission of Ukraine on Jan.18,2007 № 1-05/1 and on Mar.10, 2010 № 1-05/2, the Order by Ministry of Education and Science of Ukraine on Mar. 09, 2016 № 241. According to the **Order by Ministry of Education and Science of Ukraine № 1188 dated September 24, 2020** the scientific journal is included into **category «B»**.

The journal is included in **Index Copernicus**, Ulrich's Periodicals Directory, **Google Scholar**, **Directory of Research Journals Indexing**, **Vernadsky national library**, **ResearchBib**, **DOAJ**, **Crossref**, **WorldCat**.

Editorial Board

EDITOR-IN-CHIEF

Liliia Mykhailyshyn, D. Sc. (Econ.), Professor, Ivano-Frankivsk, Ukraine;

DEPUTY CHIEF OF EDITOR

Roman Shchur, D. Sc. (Econ.), Professor, Ivano-Frankivsk, Ukraine

EDITORIAL BOARD MEMBERS

Zoriana Krykhovetska, PhD (Econ.), Associate Professor, Ivano-Frankivsk, Ukraine (EXECUTIVE SECRETARY);

Ivan Plets, PhD (Econ.), Associate Professor, Ivano-Frankivsk, Ukraine (TECHNICAL SECRETARY);

Nino Paresashvili, Ph.D. (Econ.), Associate Professor, Doctor of Economics, Tbilisi, Georgia

Jean Max Tavares, Ph.D. (Econ.), Postdoctoral in Economics, Professor (Full), Brazil

Roman Kisiel, D. Sc. (Econ.), prof. dr hab., prof. zw. nauki ekonomiczne (polityka gospodarcza), Olsztyn, Poland

Elzbieta Ewa Jantón-Drozdowska, D. Sc. (Econ.), Poznan, Poland

Omelian Levandivskiy, D. Sc. (Econ.), Professor, Ivano-Frankivsk, Ukraine

Ivan Burtnyak, D. Sc. (Econ.), Professor, Ivano-Frankivsk, Ukraine

Ivan Balaniuk, D. Sc. (Econ.), Professor, Ivano-Frankivsk, Ukraine

Diana Shelenko, D. Sc. (Econ.), Professor, Ivano-Frankivsk, Ukraine

Petro Matkovskiy, D. Sc. (Econ.), Professor, Ivano-Frankivsk, Ukraine

Liudmyla Sas, D. Sc. (Econ.), Professor, Ivano-Frankivsk, Ukraine

Mariia Vasyliv, D. Sc. (Econ.), Professor, Ivano-Frankivsk, Ukraine

Nadiia Pylypiv, D. Sc. (Econ.), Professor, Ivano-Frankivsk, Ukraine

Halyna Leshchuk, D. Sc. (Econ.), Professor, Ivano-Frankivsk, Ukraine

Ivan I. Blahun, D. Sc. (Econ.), Professor, Ivano-Frankivsk, Ukraine

Olena Zvarych, D. Sc. (Econ.), Professor, Ivano-Frankivsk, Ukraine

Olena Gonta, D. Sc. (Econ.), Professor, Chernihiv, Ukraine

Zoriana Matsuk, D. Sc. (Econ.), Professor, Ivano-Frankivsk, Ukraine

Nadiia Stezhko, D. Sc. (Econ.), Professor, Irpin, Ukraine

Nataliia Bondarchuk, D. Sc. (Public admin.), Professor, Dnipro, Ukraine

Liubov Lysiak, D.Sc. (Econ.), Professor, Dnipro, Ukraine

Nataliia Marynenko, D. Sc. (Econ.), Professor, Ternopil, Ukraine

Olena Bochko, D. Sc. (Econ.), Professor, Lviv, Ukraine

Svitlana Kalinina, D. Sc. (Econ.), Professor, Kyiv, Ukraine

Oksana Vivchar, D. Sc. (Econ.), Professor, Ternopil, Ukraine

Mariia Makhma, D. Sc. (Econ.), Associate Professor, Kyiv, Ukraine

Mariana Orliv, D. Sc. (Public admin.), Associate Professor, Ivano-Frankivsk, Ukraine

Ihor Zhurba, D. Sc. (Econ.), Professor, Khmelnytskyi, Ukraine

Liliia Korchevska, D. Sc. (Econ.), Professor, Kherson, Ukraine

Pavlo Dziuba, D. Sc. (Econ.), Professor, Kyiv, Ukraine

Dmytro Vasylykivskiy, D. Sc. (Econ.), Professor, Khmelnytskyi, Ukraine;

Maryna Korzh, D. Sc. (Econ.), Professor, Kyiv, Ukraine;

Anatolii Rybchuk, D. Sc. (Econ.), Professor, Drohobych, Ukraine;

Natalia Tiukhtenko, D. Sc. (Econ.), Professor, Kherson, Ukraine;

Galyna Lema, PhD (Econ.), Associate Professor, Lviv, Ukraine;

Iryna Lomachynska, D. Sc. (Econ.), Associate Professor, Odessa, Ukraine;

Svitlana Onyshchuk, D. Sc. (Public admin.), Professor, Ivano-Frankivsk, Ukraine

Yurii Korovchuk, PhD (Econ.), Associate Professor, Ivano-Frankivsk, Ukraine

Oksana Kogut-Ferens, PhD (Econ.), Associate Professor, Ivano-Frankivsk, Ukraine

Olha Zakharova, PhD (Econ.), Associate Professor, Mariupol, Ukraine

Oksana Vakun, PhD (Econ.), Associate Professor, Ivano-Frankivsk, Ukraine

Tetiana Rodionova, PhD (Econ.), Associate Professor, Odessa, Ukraine

Liudmyla Chvertko, PhD (Econ.), Associate Professor, Uman, Ukraine

Yuliiia Melnychuk, PhD (Econ.), Associate Professor, Uman, Ukraine

Svitlana Kropelnytska, PhD (Econ.), Associate Professor, Ivano-Frankivsk, Ukraine

Oleh Semiak, PhD (Public admin.), Associate Professor, Ivano-Frankivsk, Ukraine

Larysa Savosh, PhD (Econ.), Associate Professor, Lutsk, Ukraine

Editorial address: Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Shevchenko str.,57, Ivano-Frankivsk, 76018, Ukraine, tel.: (0342)

75-23-91, e-mail: aprer2005@gmail.com

THE ACTUAL PROBLEMS OF REGIONAL ECONOMY DEVELOPMENT: scientific journal. Ivano-Frankivsk: Publishing house of Vasyl Stefanyk Precarpathian national university, 2023. Issue 19. Vol. 2. 292 p.

The theoretical aspects of research of problems of economy of region, the financial-credit problems of forming of production relations, problems of economic and social development are examined in the article of scientific journal "The actual problems of regional economy development". Scientific journal is designed for research workers, teachers of higher establishments of education and science, graduate students and students.

© Vasyl Stefanyk Precarpathian national university, 2023

ЗМІСТ

Земельні ресурси

<i>Захарченко В.І.</i> ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЗЕМЕЛЬНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ З ПОЗИЦІЙ СУСПІЛЬНОГО ВІДТВОРЕННЯ ТА РОСІЙСЬКОЇ ВОЄННОЇ АГРЕСІЇ	9
--	---

Розвиток туристичного, готельного та ресторанного господарства

<i>Казюка Н.П., Гуменюк В.В., Семирга Л.І., Белан О.В.</i> МІЖНАРОДНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ЇХ РОЛЬ В ПІДВИЩЕННІ ЕФЕКТИВНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОЇ СПРАВИ	29
<i>Мендела І.Я., Румянцева І.Б.</i> СОЦІАЛЬНІ МЕДІА В ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОМУ БІЗНЕСІ	41
<i>Мендела І.Я., Мендела Є.М.</i> КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІ ІННОВАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ В КУРОРТНОМУ БІЗНЕСІ	49
<i>Барвінок Н. В.</i> АДАПТАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ ТУРИСТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ КРИЗИ СПРИЧИНЕНОЇ ГЛОБАЛЬНИМИ БЕЗПЕКОВИМИ ФАКТОРАМИ	56

Проблеми обліку і аудиту

<i>Шкроміда В.В., Шкроміда Н.Я., Гнатюк Т.М.</i> МОДИФІКАЦІЯ ДОКУМЕНТУВАННЯ У КОНТЕКСТІ ЦИФРОВІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ	69
<i>Бержанір І.А.</i> ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ ПІДПРИЄМСТВА: ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ	78
<i>Савків У.С., Кузьмін Т.Л.</i> УДОСКОНАЛЕННЯ ВЕДЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ФОРМУВАННЯ ЗВІТНОСТІ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ	87

Розвиток фінансово-кредитного та страхового ринку

<i>Левандівський О.Т., Плець І.І., Криховецька З.М.</i> ДЕРЖАВНІ БОРГОВІ ІНСТРУМЕНТИ У ФІНАНСОВО-КРЕДИТНІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ	96
<i>Буртняк І.В., Фуфалько О.Ю.</i> ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНІЧНОГО АНАЛІЗУ НА РИНКУ КРИПТОВАЛЮТ	106
<i>Білик І.І., Погиба А.А.</i> РОЛЬ КРИПТОВАЛЮТ В ЕКОНОМІЦІ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ	113
<i>Попело О.В., Холявко Н.І.</i> ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД СТИМУЛЮВАННЯ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ФІНАНСОВИМИ УСТАНОВАМИ	119
<i>Шишкіна О.В.</i> ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ: РИЗИКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ	130
<i>Ільчук В.П., Шпомер Т.О., Шпомер А.М.</i> ОЦІНКА	

17. "The procedure for exchanging electronic documents with controlling bodies." The Verkhovna Rada of Ukraine, zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0959-17#Text. Accessed 28 Mar. 2023.
18. Pucenteilo, P., and A. Dovbush. "The main vectors of the development of accounting in the conditions of the digital economy." *Innovative economy*, no.3-4, 2021, pp. 140-151.
19. Semanyuk, V. *Information theory of accounting in post-industrial society*. Monograph. Ternopil: TNEU. 2018.
20. Yasishena, V. "Problems of documenting the accounting of intangible assets." *Problems of the theory and methodology of accounting, control and analysis*, no.1 (48), 2021, pp. 58-64.

УДК 658.15

doi: 10.15330/apred.2.19.78-86

Бержанір І. А.

ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ ПІДПРИЄМСТВА: ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ

Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини,
Міністерство освіти і науки України,
кафедра фінансів, обліку та економічної безпеки,
вул. Садова, 2, м. Умань,
20300, Україна,
тел.: +380680530645,
e-mail: berzhanir.i@udpu.edu.ua,
ORCID: 0000-0001-7035-1170

Анотація. Метою статті є дослідження теоретичних положень і розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення бухгалтерського обліку власного капіталу підприємства.

У процесі дослідження використано такі методи: методи індукції та дедукції, метод порівняння, метод узагальнення – для розкриття й уточнення економічної сутності власного капіталу та здійснення його класифікації з метою бухгалтерського обліку; системний підхід – для побудови облікового забезпечення управління власного капіталу; статистичні методи дослідження – для оцінки структури та динаміки власного капіталу підприємства; графічний – для наочного представлення результатів дослідження.

Інформаційну базу наукового дослідження є наукові праці вітчизняних вчених-економістів та нормативні акти з питань організації бухгалтерського обліку власного капіталу підприємства.

У статті розглянуто економічну сутність та структуру власного капіталу через призму національних та міжнародних стандартів бухгалтерського обліку. Проведено діагностику складу та структури власного капіталу підприємства та проаналізовано чинники, що вплинули на його зміну. Розглянуто теоретичні та методологічні основи організації обліку власного капіталу та його відображення в звітності в контексті національних та міжнародних стандартів.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у визначенні та розкритті напрямів удосконалення організації обліку власного капіталу з метою збільшення його оборотності; застосування автоматизованих систем для обліку власного капіталу; використання компромісного підходу для фінансування активів суб'єкта господарювання; скорочення термінів дебіторської заборгованості, що прискорить оборотність капіталу; використання аудиторських послуг для оптимального обліку резервів.

Одержані результати дослідження можуть бути використані для створення ефективної моделі обліку власного капіталу, що дасть змогу уникнути ризиків неплатоспроможності.

Ключові слова: власний капітал, бухгалтерський облік, звітність, міжнародні стандарти обліку, національні стандарти обліку.

Berzhanir I. A.

EQUITY OF THE ENTERPRISE: ECONOMIC ESSENCE AND FEATURES OF ACCOUNTING

Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University,
Ministry of Education and Science of Ukraine,
department of Finance, Accounting and Economic security,
Sadova str., 2, Uman, Cherkasy region,
20300, Ukraine,
tel.: +380680530645,
e-mail:berzhanir.i@udpu.edu.ua
ORCID: 0000-0001-7035-1170

Abstract. The purpose of the article is the study of theoretical provisions and the development of practical recommendations for improving the accounting of the company's own capital.

The following methods were used in the research process: methods of induction and deduction, the method of comparison, the method of generalization - to reveal and clarify the economic essence of equity capital and carry out its classification for the purpose of accounting; systematic approach - to build accounting support for managing one's own capital; statistical research methods - to assess the structure and dynamics of the company's equity capital; graphic - for a visual presentation of research results.

The information base of the scientific research is the scientific works of domestic economists and normative acts on the organization of accounting of the company's own capital.

The article examines the economic essence and structure of equity through the prism of national and international accounting standards. The composition and structure of the company's equity capital were diagnosed and the factors that influenced its change were analyzed. The theoretical and methodological foundations of the organization of equity accounting and its reflection in reporting in the context of national and international standards are considered.

The scientific novelty of the results obtained is to determine and disclose the directions for improving the organization of accounting of equity in order to increase its turnover; application of automated systems for accounting of equity; use of a compromise approach to financing the assets of an entity; reduction of receivables that will accelerate capital turnover; Use of audit services for optimal accounting of reserves.

The obtained research results can be used to create an effective equity accounting model, which will make it possible to avoid insolvency risks.

Keywords: equity, accounting, reporting, international accounting standards, national accounting standards.

Вступ. В сучасних умовах розвитку національної економіки особливої актуальності набувають питання обліку та аналізу власного капіталу, адже його наявність надає можливість ефективно функціонувати суб'єктам господарювання усіх форм власності. Рациональна організація бухгалтерського обліку власного капіталу покликана передбачити особливості формування власного капіталу залежно від організаційно-правової форми підприємства, своєчасне виконання завдань щодо його планування, контролю, управління та надання повної правової та неупередженої інформації про власний капітал при мінімальних затратах засобів і праці.

Дослідженням проблем відображення в обліку власного капіталу суб'єктів господарювання займалися вітчизняні вчені-економісти, зокрема: М. Алексеєнко, Ф. Бутинець, С. Голов, Г. Кірейцев, М. Мосійчук, О. Пилипенко, І. Поліщук, М. Пушкар, Н. Ткаченко, В. Сопко та інші вчені.

Однак дискусійність багатьох теоретичних положень, недосконалість нормативного й методичного забезпечення бухгалтерського обліку власного капіталу з огляду на сучасні інформаційні потреби користувачів зумовили актуальність теми дослідження.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження теоретичних положень і розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення бухгалтерського обліку власного капіталу суб'єктів господарювання в сучасних умовах.

У процесі дослідження було використано такі загальнонаукові методи: методи індукції та дедукції, метод порівняння, метод узагальнення – для розкриття й уточнення економічної сутності власного капіталу та здійснення його класифікації з метою бухгалтерського обліку; метод групування – для удосконалення класифікації власного капіталу; системний підхід – для побудови облікового забезпечення управління власного капіталу; статистичні методи дослідження – для оцінки структури та динаміки власного капіталу підприємства; графічний – для наочного представлення результатів дослідження.

Результати. Відповідно до НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», власний капітал визначається як різниця між активами і зобов'язаннями підприємства [1]. Саме такий підхід використовує більшість вітчизняних вчених для визначення капіталу з позиції власності.

Загалом цей принцип відповідає Міжнародним стандартам фінансової звітності, за якими власний капітал визначається як частка в активах суб'єкта господарювання, яка залишається після погашення всіх його зобов'язань [2]. Проте, на відміну від вітчизняних, міжнародні стандарти розглядають акціонерний капітал як чистий капітал чи чисті активи суб'єкта господарювання, оскільки вони є основним джерелом фінансування.

Таблиця 1

**Підходи до трактування економічної сутності поняття
«власний капітал»**

Table 1

Approaches to the interpretation of the economic essence of the concept of «own capital»

№ з/п	Джерело	Трактування поняття «власний капітал»
1.	НП(С)БО 1 [1]	Частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань
2.	Бутинець Ф. Ф. [3]	Вартість засобів, які належать підприємству на правах власності та використовуються ним для формування його активів.
3.	Мелень О. В., Майструк О. Д. [4]	Власний капітал визначають як загальну вартість коштів, що належать суб'єкту господарювання та використані для створення частини активу та забезпечення інтересів його кредиторів
4.	Дорош Н. І. [5]	Власні джерела фінансування підприємства, які без зазначення строку повернення внесені його засновниками (учасниками), або суми реінвестованого чистого прибутку, нагромаджені протягом строку існування підприємства, а також дарчий капітал

Продовження табл.1

5.	Фальченко О. О., Побережна Н. М., Юр'єва І. А. [6]	Власний капітал виражає загальну величину коштів у грошовій, матеріальній і нематеріальній формах, вкладених в активи (майно) підприємства.
6.	Воробйова Н. П., Музиченко Р. О. [7]	Власний капітал як сукупність грошових, матеріальних та нематеріальних форм економічних благ, що 9 приймають участь у господарському процесі суб'єкта без фіксованої дати повернення їх власникам і здатні приносити дохід.

Джерело: складено автором

У таблиці 1 наведено основні підходи до трактування економічної сутності поняття «власний капітал» в сучасній економічній літературі.

Узагальнюючи наведені визначення, слід вважати, що власний капітал суб'єкта господарювання – це власні кошти, внесені його засновниками, а також суми реінвестованого чистого прибутку, що використовуються для формування активів підприємства у грошовій або матеріальній формі.

Сутність капіталу також визначається його структурою. Згідно НП(С)БО 1 структура власного капіталу підприємства має такий вигляд, зокрема: зареєстрований капітал, додатковий капітал, нерозподілений прибуток (непокритий збиток), неоплачений капітал, резервний капітал, капітал у дооцінках, вилучений капітал [1].

Методологія бухгалтерського обліку у ПВКП „Хімпродукт” відповідає вимогам національної облікової політики. Власний капітал відіграє важливу роль у процесі фінансової діяльності підприємства.

Розглянемо процес формування власного капіталу у ПВКП „Хімпродукт” (таблиця 2).

Як свідчать дані табл. 2, у 2019–2021 рр. спостерігається тенденція до зменшення загального обсягу власного капіталу підприємства. Причому темпи зменшення обсягів власного капіталу за досліджуваний період збільшуються.

Таблиця 2

Загальна динаміка ПВКП «Хімпродукт» у 2019–2021 рр.

Table 2

General dynamics of «Chemical product» in 2019–2021

Показник	2019 р.		2020 р.		2021 р.		Відхилення 2021 р. до 2019 р.	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
Власний капітал	12056,4	100	11566,8	100	10566,7	100	9410	100
Приріст (збиток)			- 489,6	0,2	-1000,1	10,2	-510,5	0,10
Темпи росту, %			-4	0	-9	0	-5	0

Джерело: розраховано автором

Так, зокрема, якщо в 2019 році власний капітал зменшився на 4 % (489,6 тис. грн), то в 2021 році – на 9 % (1 млн. грн), тобто темпи зменшення власного капіталу зросли вдвічі.

Отже, власний капітал являє собою частину фінансових ресурсів підприємства, які гарантовано йому належать (тобто, власний капітал – пасиви мінус зобов'язання). Власний капітал характеризується відносно невеликою маневреністю, що дещо спрощує його облік, але значення власного капіталу в життєдіяльності підприємства величезне. Власний капітал є головним джерелом фінансування господарської діяльності підприємств, він же виступає гарантом повернення підприємством наданих йому позикових коштів, служить джерелом покриття збитків, отриманих в результаті господарської діяльності.

Розглянемо структуру джерел формування власного капіталу підприємства (табл.3).

Таблиця 3

**Структура джерел формування власного капіталу
ПВКП «Хімпродукт» у 2019–2021 рр.**

Table 3

**The structure of sources of equity capital formation
«Chemical product» in 2019–2021**

Показник	2019 р.		2020 р.		2021 р.		Відхилення прогнозу на 2021 р. від 2019 р	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
Власний капітал	12056,4	100	11566,8	100	10566,7	100	-9410	100
Статутний капітал	46,2	0,4	46,2	0,4	46,2	0,4	0	0
Інший додатковий капітал	12515,1	99,5	12485,9	99,5	12464,2	99,5	-21,7	0
Резервний капітал	9	0,1	9	0,1	9	0,1	0	0
Нерозподілений прибуток	513,9	4,3	974,3	8,4	1952,7	18,5	978,4	10,1

Джерело: розраховано автором

Отже, наведені дані свідчать про зменшення обсягів власного капіталу аналізованого підприємства у 2021 р. порівняно з 2019 р. Так, зокрема, у 2021 р. загальний обсяг власного капіталу ПВКП „Хімпродукт” становив 10566,7 тис. грн, що на 9410 тис. грн менше, ніж у 2019 р.

У 2021 році власний капітал, статутний капітал, інший додатковий капітал, резервний капітал та нерозподілений прибуток, різко почали зменшуватися. За даними таблиці видно, як зменшувалися джерела власного капіталу у 2021 році. Відхилення у статутному капіталі, іншому додатковому капіталі та резервному капіталі дорівнює 0.

Як бачимо, основним джерелом формування власного капіталу є інший додатковий капітал, що є характерним для економіки, що пережила період сильної інфляції.

Розглянемо динаміку основних джерел формування власного капіталу (табл.4).

Таблиця 4

Динаміка непокритого збитку ПВКП „Хімпродукт” у 2019–2021 рр.

Table 4

Dynamics of uncovered loss of «Chemical product» in 2019–2021

Показник	2019 р.	+/-	2020 р.	+/-	2021 р.	+/-
		%		%		%
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток) тис. грн	-513,9	4,3	-974,3	8,4	-1952,7	18,5
Абсолютний приріст, тис. грн			460,4	4,6	978,4	9,8
Темпи росту, %			90 %	0,9	100 %	100

Джерело: розраховано автором

Для початку проаналізуємо динаміку джерела, що вносить негативну тенденцію у формування власного капіталу – непокритий збиток. Даний показник виявляє тенденцію до росту, що свідчить про наявність значних труднощів у діяльності підприємства. Причому збиток збільшується практично в два рази щороку. Як бачимо, що нерозподілений прибуток у 2021 році зріс до – 1952,7 тис грн, темп росту становить – 100 %.

Ефективність використання власного капіталу проявляється в тому наскільки він виконує покладені на нього функції: захисну, оперативну, стартову, відтворювальну, ресурсно-потенційну та розпорядчо-розподільчу.

Як свідчать дані таблиці 4 в силу збитковості підприємства, відрахувань до резервного капіталу немає, що означає те, що захисну функцію власний капітал досліджуваного підприємства не виконує.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу підприємства характеризує частку власного капіталу, що використовується для фінансування поточної діяльності, тобто вкладена в оборотні кошти. Нормативне значення цього показника становить 0,1 і більше.

Позитивне значення коефіцієнта маневреності власного капіталу свідчить про достатність власних фінансових ресурсів, а від’ємне значення – про те, що власний капітал і кошти, що залучені на довгостроковій основі, використовуються для фінансування необоротних активів, тому для фінансування оборотних активів слід використовувати позикові джерел фінансування, що спричинить зниження фінансової стійкості підприємства.

Таблиця 5

Розрахунок маневреності власного капіталу ПВКП «Хімпродукт» у 2019–2021 рр.

Table 5

Calculation of maneuverability of equity of «Chemical product» in 2019-2021

Показник	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Відхилення 2021 р. від 2019 р.	
				тис. грн	%
Власний капітал	12056,4	11566,8	10566,7	-999,3	-9,9
Поточні активи	3597,70	4225,40	2128,20	-2097,2	-20,97
Поточні пасиви	786,8	2248,7	370	-1878,7	-18,7
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,23	0,17	0,17	0	0

Аналізуючи дані таблиці 5, можна стверджувати, що у 2017 році маневреність власного капіталу зменшилася. Як бачимо, що власний капітал зменшився на 9,9 % , а

сам коефіцієнт дорівнював 0. Отже, по даній таблиці, можна бачити негативні наслідки для підприємства.

Розрахунки показують, що даний показник протягом усього періоду нижче нормативних показників, причому негативною є тенденція до його зниження. Отже, оперативна функція власного капіталу виконується ним на досліджуваному підприємстві вкрай неефективно.

Одним з найважливіших фінансових показників, які визначають ресурсно-потенційну властивість власного капіталу, є обсяг позикових коштів, які фінансують діяльність підприємства та концентрації власного капіталу. Отже, ресурсно-потенційну функцію власний капітал підприємства виконує незадовільно, про що свідчить і зменшення валюти балансу, тобто підприємство нездатне не тільки розширювати обсяги ресурсів, задіяних в процесі господарської діяльності підприємства, а, навпаки, знижує даний показник.

При цьому власний капітал стає фактично єдиним джерелом фінансування господарської діяльності підприємства (рис. 1).

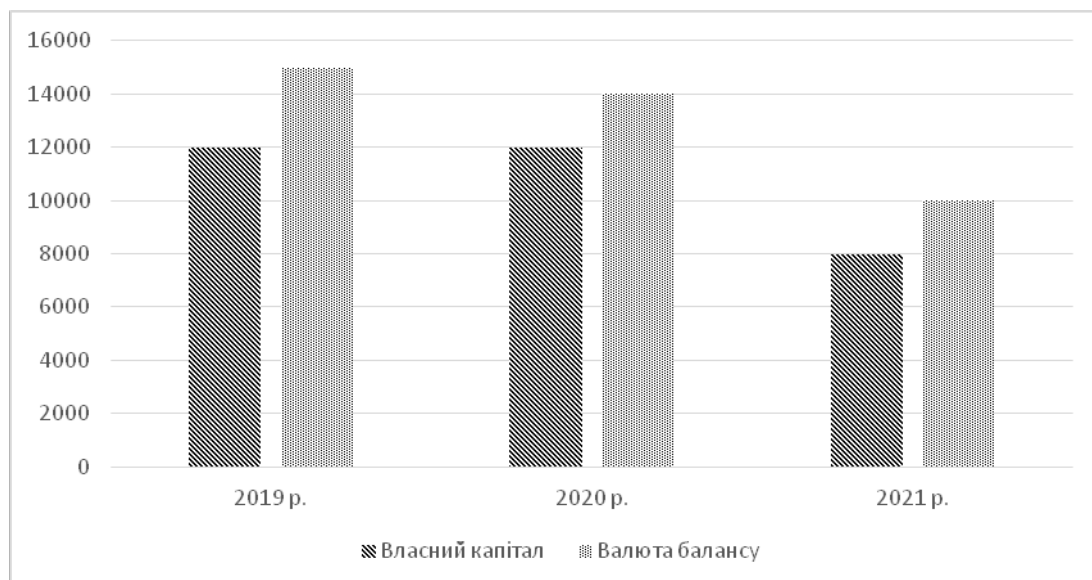

Рис. 1. Співвідношення власного капіталу і валюти балансу ПВКП „Хімпродукт” у 2019–2021 рр.

Fig. 1. The ratio of equity and currency of the balance sheet of «Chemical product» in 2019-2021

Джерело: розраховано автором

Основними завданнями організації обліку власного капіталу є:

- контроль за правильністю і законністю формування власного капіталу;
- контроль за раціональним розподілом прибутку;
- своєчасне та правильне відображення обсягу та змін, що відбулись у структурі власного капіталу підприємства;
- узагальнення інформації про стан та рух власного капіталу;
- правильне відображення у регістрах обліку та звітності операцій з власним капіталом [8].

Для бухгалтерського обліку та узагальнення інформації про стан і рух статутного, пайового та іншого зареєстрованого капіталу призначено рахунок 40

«Зареєстрований (пайовий) капітал», за кредитом якого відображається збільшення статутного капіталу, за дебетом – його зменшення (вилучення).

Рахунок 41 «Капітал у дооцінках» призначено для бухгалтерського обліку та узагальнення інформації про дооцінки та уцінки необоротних активів і фінансових інструментів, що відображаються у складі власного капіталу підприємства [9, 10].

На рахунку 42 «Додатковий капітал» відображаються суми дооцінки необоротних активів, безоплатно отриманих підприємством від інших юридичних або фізичних осіб, а також інші види додаткового капіталу.

Для узагальнення інформації про стан і рух резервного капіталу підприємства планом рахунків призначено рахунок 43 «Резервний капітал», за кредитом якого відображається створення резервів, а за дебетом – їх використання.

Нерозподілений прибуток (непокритий збиток) – це вид капіталу, який формує фінансовий результат діяльності підприємства після виплати доходів власникам та формування резервного капіталу. Його облік ведуть на рахунку 44 «Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)».

Рахунок 45 «Вилучений капітал» призначений для обліку фактичної собівартості акцій власної емісії або часток, викуплених господарським товариством у його учасників.

На рахунку 46 «Неоплачений капітал» узагальнюють інформацію про зміни у складі неоплаченого капіталу підприємства.

Для отримання більш точної інформації на рахунках бухгалтерського обліку, а також для скорочення часу на збір інформації, необхідної для заповнення відповідних статей Звіту про власний капітал, пропонується введення таких аналітичних рахунків:

– до субрахунку 443 «Прибуток, використаний у звітному періоді» – необхідно відкрити аналітичні рахунки залежно від напрямів використання прибутку, зокрема:

443.1 «Прибуток, використаний для виплати дивідендів»;

443.2 «Прибуток, використаний для поповнення зареєстрованого капіталу»;

443.3 «Прибуток, використаний для поповнення резервного капіталу»;

– до субрахунку 451 «Вилучені акції» – аналітичні рахунки, виходячи з мети вилучення акцій:

451.1 «Акції, вилучені з метою анулювання»;

451.2 «Акції, вилучені з метою перепродажу» [12].

Висновки. Отже, для забезпечення більш точної інформації про стан власного капіталу підприємства доцільним є внесення певних змін до Плану рахунків, зокрема: до субрахунку 443 необхідно відкрити аналітичні рахунки залежно від напрямів використання прибутку, а до субрахунку 451 – аналітичні рахунки, виходячи з мети вилучення акцій.

Удосконалення обліку власного капіталу підприємства є надзвичайно важливим та складним процесом, що зумовлено не до кінця розробленим законодавством та частими змінами бухгалтерського обліку власного капіталу суб'єктів господарювання різних форм власності.

1. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 07.02.2013 р. № 73 / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 12.12.2022).
2. Міжнародні стандарти фінансової звітності (International Financial Reporting Standards). URL: <http://buchuchet.uabs.sumdu.edu.ua/ua/component/zoo/item/mizhnarodni-standarty-finansovoi-zvitnostiinternational-financial-reporting-standards> (дата звернення: 12.12.2022).
3. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський облік у зарубіжних країнах : [Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності «Облік і аудит» у 2-х т.]. Київ : ТОВ «Ліра – К», 2006. 640 с.
4. Мельнь О. В., Майструк О. Д. Особливості організації обліку власного капіталу підприємств. *Інфраструктура ринку*: Електронний науково-практичний журнал. 2018. С. 371–375.

5. Дорош Н. І. Проблеми обліку власного капіталу України в умовах ринкової економіки. *Регіональна економіка та управління*. 2014. 2(02). Частина 1. С. 25–27.
6. Фальченко О. О., Побережна Н. М., Юр'єва І. А. Особливості формування власного капіталу на підприємствах. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. Дніпро. 2019. Випуск 2 (19). С. 404 – 409.
7. Воробйова Н. П., Музиченко Р. О. Аналіз фінансового стану підприємства: сутність і необхідність. *Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку. Серія: Економіка та менеджмент*. 2017. № 13. С. 116–123.
8. Назаренко О. В., Чижова Т. С. Організаційні аспекти формування, обліку та аудиту власного капіталу підприємств. *Економіка та держава*. 2019. № 9. С. 30–34.
9. Козаченко Д. М., Мардус Н. Ю. Теоретичні аспекти обліку, аудиту та аналізу власного капіталу підприємства. *Актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в соціально-орієнтованій системі управління підприємством*: матеріали 5-ї Всеукр. наук.-практ. конф., 14-15 квітня 2022 р. / оргком.: Л. Дорогань-Писаренко [та ін.] ; Полтав. держ. аграрний ун-т. Полтава, 2022. С. 104-106.
10. Бержанір І. А. Власний капітал: проблеми та напрями удосконалення обліку. *Сучасні проблеми обліку, аналізу, аудиту й оподаткування суб'єктів господарської діяльності: теоретичні, практичні та освітні аспекти*: збірник наукових праць за матеріалами IV Всеукраїнської науково-практичної конференції (30-31 березня 2020 р.). Дніпро: НМетАУ, 2020. С. 21–23.
11. Бержанір І., Мамедова А. Напрями удосконалення обліку власного капіталу підприємства. *Економічний розвиток держави, регіонів і підприємств: проблеми та перспективи* / зб. наук. праць / наук.ред. В.С. Лукач – Ніжин, 2019. С. 9-11.
12. Безкоровайна Л. В. Особливості обліку власного капіталу на підприємствах. *Глобальні та національні проблеми економіки*: електронне наукове фахове видання. URL: <http://global-national.in.ua/archive/4-2015/200.pdf> (дата звернення: 03.03.2023).

References

1. “General requirements for financial statements. National accounting standard 1 ” The Verkhovna Rada of Ukraine, www.zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13. Accessed 12 Dec. 2022.
2. “International Financial Reporting Standards.” buchuchet, www.buchuchet.uabs.sumdu.edu.ua/ua/component/zoo/item/mizhnarodni-standarty-finansovoi-zvitnosti-international-financial-reporting-standards. Accessed 12 Dec. 2022.
3. Butynets, F. F. *Financial accounting: a study guide*. Zhytomyr, PP “Lira K, 2006.
4. Melen, O. V, and O. D.Maystruck. “Features of organization of accounting of equity of enterprises”. *Market Infrastructure*, 2018, pp.371–375.
5. Dorosh, N. I. “Problems of Accounting of Own Capital in Ukraine in the Conditions of a Market Economy”. *Rehionalna ekonomika ta upravlinnia*, vol. 2, no. 2, 2014, .pp. 25–27.
6. Falchenko, O. O, Poberezhna, N. M, and I. A. Yureva. “Features of formation of equity at enterprises”. *Eastern Europe: Economics, Business and Management*, no.2 (19), 2019, pp. 404–409.
7. Vorobyova, N. P., and R. A.Muzychenko. “Analysis of the financial condition of the enterprise: essence and necessity”. *Problems of innovation and investment development. Series: Economics and Management*,no.13, 2017, pp. 116–123.
8. Nazarenko, O. V., and T. S.Chyzhova. “Organizational aspects of formation, accounting and audit of the company's own capital”. *Economy and the state*,no. 9, 2019, pp. 30–34.
9. Kozachenko, D. M., and N.Yu. Mardus. “Theoretical aspects of accounting, audit and analysis of equity of the enterprise.” *Actual problems and prospects for the development of accounting, analysis and control in the socially oriented enterprise management system: materials of the 5th All-Ukrainian. scientific-practical. Conf.*, 2022, pp.104-106.
10. Berzhanir, I. A. “Own capital: problems and directions for improving accounting.” *Modern problems of accounting, analysis, audit and taxation of economic entities: theoretical, practical and educational aspects: a collection of scientific papers based on the materials of the 4th All-Ukrainian Scientific and Practical Conference (March 30-31, 2020)*. Dnipro,NMetAU, 2020, pp. 21–23.
11. Berzhanir, I., and A. Mamedova. “Directions for improving the accounting of the company's own capital.” *Economic development of the state, regions and enterprises: problems and prospects* / coll. of science works. Nizhin, 2019, pp. 9-11.
12. Bezkorovina, L. V. “Features of accounting of equity at enterprises.” *Global and national problems of economy: electronic scientific professional publication*, 2015, global-national.in.ua/archive/4-2015/200.pdf Accessed 03.03.2023.